

Till

Högsta domstolen

HÖGSTA DOMSTOLEN
JS 05

INKOM: 2021-03-10
MÅLNR: T 3332-20
AKTBIL: 6

2021-03-10

Mål nr T 3332-20, JS 05

RAYTELLIGENCE AB ./. RICHARD OLAUSSON

Som ombud för Richard Olausson får jag, med anledning av Raytelligence ABs överklagande, anföra följande.

1 INSTÄLLNING OCH YRKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

Richard Olausson bestrider ändring av hovrättens dom.

Richard Olausson yrkar att Högsta domstolen ska förplikta Raytelligence AB att ersätta Richard Olausson för hans rättegångskostnader i Högsta domstolen med belopp som senare kommer att anges.

2 SAMMANFATTNING AV GRUNDERNA FÖR BESTRIDANDET

Richard Olausson gör gällande att underinstansernas bedömning att aktietecknares betalningslöfte inte är att se som ett kontrakt i avtalslagens mening utan som en särskild i aktiebolagslagen reglerad rättshandling, att aktiebolagslagens regler uttömmande reglerar de rättsföljder som kan göras gällande vid bristande betalning och att Raytelligence AB efter att ha förklarat rätten till aktierna förverkad inte har möjlighet att göra någon fordran gällande mot Richard Olausson är korrekt och att underinstanserna därmed har kommit till rätt domslut.

Richard Olausson gör vidare gällande Raytelligence AB innan bolaget förverkade rätten till aktierna inte uppfyllt de formkrav som stadgas i 13 kap. 26 § första stycket aktiebolagslagen varför skadeståndsskyldighet även saknas av den anledningen.

Under alla förhållanden bestrider Richard Olausson att Raytelligence AB lidit någon skada och att det finns något adekvat orsakssamband mellan den påstådda skadeståndsgrundande handlingen och den skada som Raytelligence AB begär ersättning för.

3 UTVECKLING AV INSTÄLLNING

3.1 Allmänt

Richard Olausson åberopar de grunder och omständigheter som åberopats inför underrätterna. Richard Olausson hänvisar således till vad han tidigare anfört i tingsrätten och hovrätten och får i anledning av vad Raytelligence AB anfört i sitt överklagande tillägga följande.

3.2 Rättsfrågorna i målet

Den centrala frågan i målet är om den omständigheten att Raytelligence AB förklarat rätten till aktierna förverkad innebär att bolagets möjligheter att göra fordran gällande mot Richard Olausson gått förlorade.

Förfarandet vid nyemission regleras uteslutande av aktiebolagslagen och som tingsrätten korrekt redogjort för i sin dom utgör en aktietecknares betalningslöfte inte ett kontrakt i avtalslagens mening utom som en särskild i aktiebolagslagen reglerad rättshandling (se även Torsten Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, 2017, s. 114). Aktiebolagslagen reglerar således uttömmande de rättsföljder som en aktietecknares bristande betalning vid nyemission kan medföra.

Bestämmelser om att ett aktiebolag har att välja mellan att förverka rätten till aktierna eller att hålla fast vid aktieteckningen och att driva in bolagets fordran på sedvanligt sätt har således funnits sedan åtminstone införandet av 1975-års aktiebolagslag.

I 1975-års aktiebolagslag stadgades i 2 kap 11 § 3 st., vilken var tillämplig vid nyemission genom hänvisning i 4 kap. 11 §, följande

”Om aktie förklarats förverkad och ej övertagits av annan som erlagt full betalning, skall den, för vilken aktien förverkats, gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för aktien.”

Frågan behandlades även vid införandet av nuvarande aktiebolagslag. I prop. 2004/05:85 s. 353 framgår följande:

”Om en tecknad aktie inte betalas i rätt tid, kan styrelsen enligt gällande regler välja mellan att utkräva tecknade belopp och att förklara aktien förverkad för den betalningsskyldige (se 4 kap. 11 § jämförd med 2 kap. 11 § aktiebolagslagen).

En förutsättning för att förverkande skall kunna ske är att styrelsen först på visst sätt har skickat en anmaning till den betalningsskyldige. En aktie som har förverkats för den betalningsskyldige upphör inte automatiskt att gälla utan kan övertas av någon annan. Övertas inte aktien, blir den emellertid ogiltig. I sådana fall skall den för vilken aktien har förverkats gentemot bolaget svara för en femtedel av full betalning för aktien. Enligt vår uppfattning är det angeläget att styrelsen även fortsättningsvis har möjlighet att vidta adekvata åtgärder om en tecknad aktie inte betalas i tid. Regler om detta bör därför tas med i den nya lagen. Reglerna bör i allt väsentligt ha samma innebörd som de nuvarande. I ett avseende finns det dock anledning att ifrågasätta värdet av den nuvarande regleringen. Det gäller bestämmelsen om att den för vilken aktie har förverkats skall svara för en femtedel av aktiens värde om aktien inte övertas av någon annan.

Såvitt kommittén har kunnat bedöma har bestämmelsen aldrig tillämpats. Kommitténs uppfattning är att bestämmelsens effekt på aktietecknarnas betalningsvilja torde vara obetydlig. Vi delar kommitténs uppfattning och föreslår därför att det inte tas med någon motsvarande bestämmelse i den nya lagen.”

Vid införandet av nuvarande aktiebolagslag valde lagstiftaren att införa regler med motsvarande innebörd, med den skillnaden att en bestämmelse om att aktietecknaren ska stå för en femtedel av aktiens värde om aktien inte övertas av någon annan inte togs med.

Reglerna om att ett aktiebolag har att välja mellan att förverka rätten till aktierna eller att hålla fast vid aktieteckningen och att driva in bolagets fordran på sedvanligt sätt har således varit i allt väsentligt oförändrade sedan införandet av 1975-års aktiebolagslag.

Frågan har även behandlats i doktrin.

Nerep, Samuelsson och Adestam har i Juno kommentaren till 13 kap. 26 § aktiebolagslagen angett följande

”Om en tecknad aktie inte betalas i rätt tid, kan styrelsen enligt förevarande paragraf välja mellan att utkräva det tecknade belopp och att förklara aktien förverkad för den betalningsskyldige”

Andersson, Johansson och Skog har vidare i boken Aktiebolagslagen, version 15, år 2020, angett följande i kommentaren till 13 kap. 26 § aktiebolagslagen

”Enligt första stycket i paragrafen får styrelsen, om en aktie inte betalas i rätt tid, förklara rätten till aktien förverkad för den betalningsskyldige. Denna bestämmelse begränsar inte bolagets möjligheter att i stället för förverkande driva in fordran på sedvanligt sätt. Om, däremot, en aktie förklarats förverkad, kan bolaget inte längre göra någon fordran gällande mot aktietecknaren.”

Den nu aktuella frågan har således behandlats såväl i förarbetena som i doktrin och i vilka framgång är att ett aktiebolag har att välja mellan att förverka rätten till aktierna och att framställa anspråk mot aktietecknaren.

Att förklara rätten till aktierna förverkad och därefter kräva skadestånd motsvarande teckningslikviden är dock inte möjligt. Skälet härtill är naturligt. Detta då skyldigheten att betala det tecknade beloppet korresponderar med en rätt att utfå de aktier som tecknats.

I nuvarande mål har vidare Raytelligence AB förverkat rätten till aktierna utan att dessförinnan ha iakttagit de tvingade reglerna i 13 kap. 26 § andra stycket aktiebolagslagen som anger att ett bolag först måste uppmana den betalningsansvarige att betala och samtidigt ange att underlåtenhet kan medföra att rätten till aktien annars kan förklaras förverkad.

Då den skrivelse som tillställts Richard Olausson inte haft korrekt innehåll har bolaget förverkat aktierna i direkt strid med aktiebolagslagens tvingande bestämmelser. För det fall Richard Olausson skulle anses ha en kvarstående betalningsskyldighet har han en motsvarande rätt att utfå de aktuella aktierna. Då de aktuella aktierna blivit ogiltiga kan Raytelligence AB emellertid inte utge dessa till Richard Olausson. Även av denna anledning saknas således skadeståndsskyldighet.

3.3 Motpartens överklagande

Raytelligence AB har i sitt överklagande gjort gällande att en tillämpning av bestämmelserna i aktiebolagslagen på sätt som föreskrivits av lagstiftaren och i doktrin skulle få konsekvenser för möjligheten till kapitaltillförseln till aktiebolag genom emissioner och att en sådan tillämpning även skulle stå i strid med Högsta domstolens avgörande i NJA 2016 s. 107.

Inledningsvis ska framhållas att domstolen är bunden av de lagar som finns och att tolkning av lagen primärt ska ske utifrån dess ordalydelse och lagstiftarens syfte. För det fall en lagbestämmelse inte är ändamålsenlig är det upp till lagstiftaren att överväga att ändra lagen.

Som angivits ovan har den nu aktuella bestämmelsen, som innebär att bolaget har att välja mellan att förverka rätten till aktierna eller att hålla fast vid aktieteckningen och att driva in bolagets fordran på sedvanligt sätt, funnits sedan införandet av 1975-års aktiebolagslag. Innebörden av bestämmelsen har vidare varit klar och tydlig. I doktrin har det varit en enighet kring bestämmelsens innebörd. Underinstansernas bedömning har således inte utgjort en ändrad rättstillämpning och utgången av målet i underinstanserna har inte medfört någon närmare reaktion från praktiserande jurister. Risken att en tillämpning av bestämmelsen i enlighet med underinstansernas bedömning skulle få några konsekvenser för kapitaltillförseln till aktiebolag genom emissioner synes därmed vara illusorisk.

Som Richard Olausson har redogjort för i tidigare skrivelser har aktiebolagslagen sedan år 2014 genom 13 kap. 13 § tredje stycket aktiebolagslagen öppnat upp för "teckning genom betalning" i samtliga svenska aktiebolag. Lagstiftaren har härigenom möjliggjort för ett aktiebolag att säkerställa full betalning för tecknade aktier och lagstiftaren har således möjliggjort för bolag att eliminera den risk för utnyttjande som Raytelligence AB påstår föreligger. Det kan tilläggas att kapitaltillförseln till aktiebolag vid emissioner kan säkerställas redan genom att ett bolag enligt 13 kap. 26 § första stycket aktiebolagslagen har möjlighet att välja att hålla fast vid aktieteckningen och utkräva det tecknade beloppet, i stället för att förverka de aktier som inte betalats av aktietecknaren. Ett bolag kan dock inte förverka en aktie och samtidigt kräva betalning av teckningslikviden.

Raytelligence har även gjort gällande att den nuvarande regleringen i praktiken innebär att en aktietecknare vid underlåten betalning går fri från varje påföljd. Det stämmer dock inte eftersom aktietecknaren vid underlåten betalning kan bli föremål för betalningskrav, alternativt, gå miste om rätten att teckna aktierna, för det fall bolaget beslutar att rätten till aktierna ska förverkas.

Vad avser emissionsgarantier finns det inga materiella lagbestämmelser som reglerar dessa och de är, till skillnad från tecknande av aktier genom emissionsförfarande, inte aktiebolagsrättsligt bindande. Ett bolag kan följaktligen inte kräva att garanten tecknar aktier i enlighet med garantiåtagandet. En garant kan däremot, i enlighet med Högsta domstolens avgörande i NJA 2016 s. 107, bli skadeståndsskyldig i förhållande till bolaget för det fall garanten underlåter att teckna aktier i strid mot garantiåtagandet.

Då avtal om emissionsgarantier inte omfattas av aktiebolagens detaljerade bestämmelser, är de, till skillnad från förfarandet vid nyemission av aktier som regleras i aktiebolagslagen, att anse som kontrakt i avtalslagens mening. Emissionsgarantier kan således inte jämföras med ett förfarande vid nyemission av aktier i enlighet med 13 kap. aktiebolagslagen. De uttalanden som gjorts i NJA 2016 s. 107 saknar således relevans för bedömning av den nu aktuella frågan. I p. 53 i NJA 2016 s. 107 anges vidare uttryckligen att övervägandena i avgörandet är begränsade till emissionsgarantier. En tillämpning av bestämmelsen på sätt som underinstanserna gjort står följaktligen inte i strid med NJA 2016 s. 107.

Stockholm som ovan

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Andreas' followed by a stylized flourish.

Andreas Natt och Dag